

Igor Marek Bykowski

Dyrektor szkoły wiejskiej jako przywódca edukacyjny w społeczności lokalnej
(perspektywa biograficzna)

STRESZCZENIE

Przedmiotem badań opisanych w pracy doktorskiej były doświadczenia społeczno-zawodowe dyrektorów szkół wiejskich. Szczególnie ważne było zarówno ustalenie, jak i opisanie istoty oraz znaczenia, jakie dyrektorzy przypisują przywództwu edukacyjnemu w środowisku lokalnym. Celem badań było nie tyle rozstrzygnięcie, co poznanie, analiza i omówienie doświadczeń dyrektorów szkół wiejskich znajdujących się na pograniczu praktyki społecznej i zawodowej z osadzeniem w subiektywnie osobistym kontekście życia dyrektorów. Celem poznawczym pracy stało się więc wydobywanie głębi i różnorodności kontekstów biograficznych mających wpływ na istotę i znaczenie przywództwa edukacyjnego w społeczności lokalnej.

W części teoretycznej przyjęto, iż na potrzeby prowadzonych rozważań, przywództwo edukacyjne należy rozumieć jako całokształt procesów zachodzących w danej organizacji, związany zarówno z nieustającą zmianą, jak i ustawicznym kształceniem pracowników jak i przywódcy, polegającym także na wzajemnym uczeniu się. Oznacza to bowiem wspólne budowanie wizji i misji, wytrwałym podążaniem ku wspólnie wytyczonym celom, a także właściwym, a więc skutecznym motywowaniem i dawaniem przykładu podwładnym jak i członkom społeczności szkolnej. Za teoretyczny kontekst rozważań posłużyła analiza koncepcji filozoficznych dotyczących zarówno samego przywództwa i roli przywódcy, a także stylów i sposobów zarządzania placówką, a co nierozłącznie się z tym wiąże osobistych doświadczeń, wyborów podejmowanych przez respondentów i społeczne role jakie w życiu pełnili. Wszystko to w holistycznym ujęciu miało za zadanie ukazać powiązania i zależności sposobu przywództwa z kontekstem społeczności lokalnej. Zaprezentowane sposoby ujmowania i rozumienia roli społecznej wskazują na to, że jest ona ściśle powiązana tak z zajmowaną pozycją społeczną, jak ze statusem społecznym czy materialnym. Problemy badawcze wskazane w pracy oscylują wokół życiowych doświadczeń, drogi ludzkich poszukiwań, wyborów, motywacji –

najogólniej rzecz ujmując dotyczą one natury ludzkiej, dlatego zdecydowano się na wybór metod jakościowych i badań narracyjnych.

Układ pracy stanowią trzy części (teoretyczna, metodologiczna oraz wyniki badań). W pierwszej z nich ukazano ramy teoretyczne omawianej problematyki. Rozpoczęto od opisywania definicji roli społecznej nauczycieli na przestrzeni wieków, zachodzących zmian, przede wszystkim w odniesieniu do roli społecznej dyrektora. Starano się określić i przeanalizować współczesną rolę nauczyciela, by w kolejności omówić merytoryczny aspekt funkcji i wymagania prawne stawiane dyrektorom oraz ich role społeczne. Wskazane zostały obecne oczekiwania (w tym, w wymiarze formalno-prawnym) względem dyrektorów szkół w ustawicznie zmieniającym się otoczeniu społeczno-kulturowym. Ponadto w pracy omówiono rodzaje i sposoby współpracy dyrektora ze środowiskiem lokalnym. Część teoretyczną kończy próba zdefiniowania pojęcia przywództwa edukacyjnego ze wskazaniem trudności w tym zakresie. Przeanalizowane zostały nie tylko kompetencje dyrektorów, ale także ich opinie na temat szeroko pojętego przywództwa edukacyjnego. Drugą część pracy stanowią metodologiczne podstawy badań własnych wraz z opisaniem doboru próby badawczej. W ostatniej części pracy przedstawiono przestrzeń wynikową, która stanowi analizę i interpretację pozyskanego materiału badawczego. Z narracji badanych wynika, że m.in. przez odpowiednie kształcenie kadr kierowniczych można zwiększać potencjał przywództwa edukacyjnego w każdej organizacji, a zatem i przywództwa rozumianego jako ciągły proces (świadczący o wysokiej jakości funkcjonowania szkoły, w której wszyscy są jednakowo zaangażowani w realizację wytyczonych celów i rozwiązywanie pojawiających się ewentualnie problemów). Praca nie byłaby kompletna bez zsyntetyzowania wyników badań oraz rekomendacji sformułowanych na potrzeby usprawnienia praktyki edukacyjnej i przywódczej szkół środowisk wiejskich, choć nie tylko. Podsumowanie i wnioski końcowe można również rozpatrywać w celu usprawnienia funkcjonowania innych placówek edukacyjnych.